

Rolnummers 1837, 1863, 1920 en 1958
Arrest nr. 31/2001 van 1 maart 2001

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen betreffende artikel 46 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, gesteld door het Hof van Beroep te Brussel, de Correctionele Rechtbank te Nijvel, het Hof van Beroep te Gent en het Hof van Beroep te Bergen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en G. De Baets, en de rechters H. Boel, L. François, P. Martens, J. Delruelle, A. Arts, R. Henneuse, M. Bossuyt en E. De Groot, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

*   *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vragen*

a. Bij arrest van 1 december 1999 in zake het openbaar ministerie en R. Philippart en anderen tegen J.-M. Denis en de n.v. Socotoit, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 9 december 1999, heeft het Hof van Beroep te Brussel de volgende prejudiciële vragen gesteld :

« 1. Is artikel 46 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, geïnterpreteerd in die zin dat niet alleen de rechthebbenden op de forfaitaire vergoedingen, maar ook alle rechthebbenden van de getroffene van een dodelijk arbeidsongeval dat de werkgever niet opzettelijk heeft veroorzaakt, uitgesloten zijn van de rechtsvordering inzake aansprakelijkheid naar gemeen recht tegen de werkgever, verenigbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ?

2. Is artikel 46 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, doordat het de benadeelden uitsluit van de rechtsvordering inzake aansprakelijkheid naar gemeen recht tegen de werkgever wanneer deze zonder onrechtmatige, bedrieglijke of kwaadwillige bedoeling een misdrijf heeft begaan, verenigbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 1837 van de rol van het Hof.

b. Bij vonnis van 29 november 1999 in zake de arbeidsauditeur en A. Fauconnier en anderen tegen M. Ghislain en de n.v. Dufferco-Clabecq, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 5 januari 2000, heeft de Correctionele Rechtbank te Nijvel de prejudiciële vraag gesteld of artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, doordat het de rechthebbenden van de getroffene van een arbeidsongeval dat niet opzettelijk is veroorzaakt, uitsluit van het recht om een vordering in te stellen tot herstel van hun morele schade tegen de werkgever of diens aangestelden.

Die zaak is ingeschreven onder nummer 1863 van de rol van het Hof.

c. Bij vonnis van 16 maart 2000 in zake G. Desodt en anderen tegen B. Joye en de b.v.b.a. Bouwbedrijf Furnibo, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 23 maart 2000, heeft het Hof van Beroep te Gent de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Is artikel 46, §1, van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 discriminerend ten aanzien van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in de mate dat het slachtoffer van een arbeidsongeval *sensu stricto*, behoudens opzet van de werkgever, tegen deze laatste geen burgerlijke vordering kan stellen, terwijl het slachtoffer van een gewoon ongeval dit steeds kan tegenover elke burgerlijke aansprakelijke zonder beperkingen ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 1920 van de rol van het Hof.

d. Bij arrest van 21 april 2000 in zake het openbaar ministerie en B. Gigot en M. Koch tegen M.-J. Olivier, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 28 april 2000, heeft het Hof van Beroep te Bergen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 46, §1, 1°, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat het het voordeel van de gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsvordering tegen de werkgever ontzegt aan het slachtoffer of de rechthebbenden van een slachtoffer van een arbeidsongeval dat niet opzettelijk werd veroorzaakt door de werkgever, maar dat het gevolg is van een niet opzettelijke fout van zijnentwege, ongeacht of die fout nu zwaar, ernstig of licht is, ofwel of die te maken heeft met een gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 1958 van de rol van het Hof.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

Alle zaken zijn bij de verwijzende rechters aanhangig gemaakt naar aanleiding van een dodelijk arbeidsongeval van een werknemer, waarbij de werkgever of zijn aangestelden voor de strafrechter zijn vervolgd en waarbij hun strafrechtelijke aansprakelijkheid voor het ongeval is bewezen.

De eisende partijen voor de verwijzende rechters zijn familieleden van de getroffen en, van wie sommigen door de wetsverzekering inzake arbeidsongevallen zijn vergoed en anderen, die niet tot de categorieën behoren die de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 beoogt, niet. Zij hebben zich allen burgerlijke partij gesteld om te worden vergoed voor het nadeel dat zij beweren te hebben geleden door het overlijden van hun naaste en waarvan zij staande houden dat het niet of slechts gedeeltelijk door de tegemoetkoming van de verzekering is hersteld.

Vanuit de vaststelling dat artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 de mogelijkheid uitsluit dat een rechtsvordering wordt ingesteld door de rechthebbenden van het overleden slachtoffer tegen de werkgever (of zijn aangestelde) die het ongeval heeft veroorzaakt, zelfs wanneer de begane fout aanleiding geeft tot vervolging en een strafrechtelijke veroordeling, stellen de verwijzende rechtscollege's het Hof een vraag over de verenigbaarheid van die bepaling met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

III. De rechtspleging voor het Hof

a) In de zaken nrs. 1837 en 1863

Bij beschikkingen van 9 december 1999 en 5 januari 2000 heeft de voorzitter in functie de rechters van de respectieve zetels aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om in die zaken artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Bij beschikking van 26 januari 2000 heeft het Hof de zaken samengevoegd.

Van de verwijzingsbeslissingen is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 11 februari 2000 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 24 februari 2000.

Memories zijn ingediend door :

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 23 maart 2000 ter post aangetekende brief;
- J.-M. Denis, wonende te 6690 Vielsalm, Regné 73, en de n.v. Socotoit, waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 6670 Gouvy, route de Beho 19, bij op 27 maart 2000 ter post aangetekende brief;
- R. Philippart, wonende te 6690 Vielsalm, rue des Grands-Champs 1, M. Chevigne, wonende te 6690 Vielsalm, Cahay 93, A. Philippart, wonende te 6690 Vielsalm, Goronne 12, B. Gerardy, wonende te 6690 Vielsalm, Goronne 12, en D. Probst, wonende te 6690 Vielsalm, rue Général Jacques 40, bij op 28 maart 2000 ter post aangetekende brief.

b) In de zaak nr. 1920

Bij beschikking van 23 maart 2000 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Bij beschikking van 30 maart 2000 heeft het Hof de zaak nr. 1920 samengevoegd met de reeds samengevoegde zaken nrs. 1837 en 1863.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 17 mei 2000 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 18 april 2000.

Memories zijn ingediend door :

- B. Joye, wonende te 8670 Koksijde, Elzenlaan 29, en de b.v.b.a. Bouwbedrijf Furnibo, waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 8670 Koksijde, Elzenlaan 29, bij op 12 mei 2000 ter post aangetekende brief;

- G. Desodt en N. Meulemeester, samenwonende te 8650 Houthulst, Zuidtorhoutstraat 23, N. Desodt en J. Beauprez, samenwonende te 8650 Houthulst, Mgr. Schottestraat 34, M. Desodt en E. Vandaele, samenwonende te 8650 Houthulst, Zuidtorhoutstraat 25, en N. Desodt en I. Vercaemer, samenwonende te 8650 Houthulst, Jonkershovestraat 111E, bij op 18 mei 2000 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 19 mei 2000 ter post aangetekende brief.

c) *In de zaak nr. 1958*

Bij beschikking van 28 april 2000 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Bij beschikking van 3 mei 2000 heeft het Hof de zaak nr. 1958 samengevoegd met voormelde zaken.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 22 mei 2000 ter post aangetekende brieven; bij dezelfde brieven is kennisgegeven van de beschikking van inkorting van de termijn voor het indienen van een memorie.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 30 mei 2000.

De Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, heeft een memorie ingediend bij op 16 juni 2000 ter post aangetekende brief.

d) *In alle zaken*

Van de memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 22 september 2000 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- R. Philippart en anderen, in de zaak nr. 1837, bij op 20 oktober 2000 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, bij op 25 oktober 2000 ter post aangetekende brief.

Bij beschikkingen van 31 mei 2000 en 29 november 2000 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 9 december 2000 en 9 juni 2001.

Bij beschikking van 21 december 2000 heeft voorzitter M. Melchior de zaken voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van 21 december 2000 heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 10 januari 2001.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 22 december 2000 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 10 januari 2001 :

- zijn verschenen :
- . Mr. D. Crombez, advocaat bij de balie te Veurne, voor G. Desodt en anderen;
- . Mr. G. Hamacher, advocaat bij de balie te Luik, voor R. Philippart en anderen;
- . Mr. S. Nudelholc, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- . Mr. E. Robert, advocaat bij de balie te Marche-en-Famenne, voor J.-M. Denis en de n.v. Socotoit;
- . Mr. F. George, advocaat bij de balie te Veurne, voor B. Joye en de b.v.b.a. Bouwbedrijf Furnibo;
- hebben de rechters-verslaggevers L. François en H. Boel verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunt van de partijen voor de verwijzende rechtscolleges

In de zaak nr. 1837

A.1.1. De burgerlijke partijen voor het verwijzende rechtscollege lichten toe dat zij ten gevolge van het ongeval zijn vergoed overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 10 tot 21 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971. Zij doen gelden dat zij niet definitief vergoed zijn, dat vier van hen geen enkele vergoeding hebben gekregen, terwijl zij aanzienlijke morele schade hebben geleden gezien de omstandigheden van het ongeval ten gevolge waarvan hun naaste overleden is.

A.1.2. Wat de formulering betreft van de prejudiciële vragen van het Hof van Beroep te Brussel, zijn zij van mening dat de tweede vraag redundant is ten opzichte van de eerste in zoverre het geval van een dodelijk arbeidsongeval dat veroorzaakt is door een misdrijf van de werkgever zonder de bedoeling onrechtmatig te handelen en zonder bedrieglijk of kwaad opzet, louter een bijzonder geval is van de meer algemene situatie waarvan sprake is in de eerste vraag. De voornoemde partijen maken dan ook geen onderscheid tussen beide vragen.

A.1.3. De burgerlijke partijen voor het verwijzende rechtscollege zijn van mening dat artikel 46 van de wet van 10 april 1971 aanleiding geeft tot discriminatie tussen slachtoffers van een arbeidsongeval en slachtoffers van een gemeenrechtelijk ongeval, aangezien de eerstgenoemden, in tegenstelling tot de laatstgenoemden, inzake burgerlijke aansprakelijkheid niet in rechte kunnen treden tegen de werkgever die de dader is van de fout die het ongeval heeft veroorzaakt, zelfs indien het gaat om een misdrijf, wanneer er geen sprake is van bedrieglijk of kwaad opzet. In geval van een dodelijk arbeidsongeval wordt bijgevolg de morele schade van de rechthebbenden van het slachtoffer niet vergoed in zoverre de vaste vergoedingen van de wetsverzekeraar de morele schade niet vergoeden.

A.1.4. De genoemde partijen gaan overigens ervan uit dat artikel 46 van de wet van 10 april 1971 ook aanleiding geeft tot discriminatie doordat categorieën van personen die zich in een verschillende situatie

bevinden gelijk worden behandeld, namelijk de rechthebbenden van het slachtoffer van een arbeidsongeval waarbij geen sprake is van een strafrechtelijke fout van de werkgever en de rechthebbenden van het slachtoffer van een arbeidsongeval dat te wijten is aan een strafrechtelijke fout, zonder bedrieglijk of kwaad opzet, van de werkgever.

A.1.5. De voornoemde partijen citeren de parlementaire voorbereiding van de in het geding zijnde bepaling en wijzen erop dat de *ratio legis* ervan destijds erin bestond zowel een einde te maken aan de problemen inzake bewijsvoering van de slachtoffers van een arbeidsongeval als de sociale vrede te garanderen door processen tussen werkgevers en werknemers onmogelijk te maken, waarbij de industrie werd ontzien die weigerde een te zware financiële last te dragen in een periode waarin het mechanisme van de verplichte verzekering niet bestond.

A.1.6. De burgerlijke partijen citeren de arresten nrs. 25/95 en 3/97 van het Hof om te bewijzen dat volgens hen, wanneer de fout van de werkgever een strafrechtelijke fout is, de ontheffing van aansprakelijkheid van de werkgever ten aanzien van de burgerlijke partijen niet evenredig is met het aangevoerde doel van sociale vrede, aangezien het bewijs van de aansprakelijkheid van de werkgever voortvloeit uit de strafrechtelijke fout, zodat dit bewijs niet moeilijk te leveren is noch de sociale vrede en de arbeidsverhoudingen binnen de bedrijven kan verstoren, aangezien het reeds is geleverd en bekrachtigd door de rechterlijke instanties, namelijk het arbeidsauditoraat en de correctionele rechtbank. Zij voegen eraan toe dat de ontheffing van aansprakelijkheid van de werkgever in het geval van een fout die strafrechtelijk is bestraft, tot een resultaat kan leiden dat tegengesteld is aan het nagestreefde doel van sociale vrede. Zij doen bovendien gelden dat het ontbreken van een vergoeding des te meer onverantwoord is aangezien hiervoor, binnen het systeem van de vaste vergoeding van rechtswege, geen enkele compensatie is voor de rechthebbenden van het slachtoffer.

A.1.7. De genoemde partijen zijn van mening dat het even onverantwoord is dat ten gevolge van de betwiste bepaling de slachtoffers van een dodelijk arbeidsongeval identiek worden behandeld, zonder een onderscheid te maken naargelang het ongeval al dan niet te wijten is aan een strafrechtelijk bestrafte fout van de werkgever.

A.1.8. De burgerlijke partijen voor het verwijzende rechtscollege voeren ten slotte aan dat de economische redenen voor de vaste vergoeding, waardoor de financiële last voor de werkgever verlicht, sinds 1971 niet meer verantwoord zijn in zoverre een systeem van verplichte verzekering is ingevoerd, en dat de burgerrechtelijke onschendbaarheid van de werkgever in strijd is met de eis van preventie van arbeidsongevallen.

A.2.1. De werkgever, die rechtstreeks is gedagvaard voor het verwijzende rechtscollege, licht toe dat de wil van de wetgever duidelijk is, namelijk een systeem invoeren waarbij het inkomen van de werknemers wordt gedekt via een verzekering die door de werkgever wordt gesloten, en waarbij de kwestie van aansprakelijkheid duidelijk en definitief ter zijde wordt geschoven. Hij gaat ervan uit dat het verdwijnen van het aansprakelijkheidsbeginsel het logische gevolg is van het feit dat de werkgever buiten vervolging wordt gesteld, en ertoe leidt dat bepaalde vormen van schade niet meer worden vergoed en dat de gemeenrechtelijke geschillen met betrekking tot derden verdwijnen. Aangezien de wetgeving van 10 april 1971 voor de slachtoffers van een arbeidsongeval een vergoedingsregeling invoert die voor het slachtoffer nu eens gunstiger dan weer minder gunstig is, mag het concrete geval in deze zaak niet verbergen dat in heel veel gevallen de regeling in omgekeerde zin toepassing vindt.

A.2.2. De genoemde partij is van mening dat het onderscheid ten gevolge van artikel 46 van de wet van 10 april 1971 verantwoord kan worden doordat de wetgever de processen inzake aansprakelijkheid heeft willen vermijden via een mechanisme van vaste vergoeding van rechtswege van de rechthebbenden van het slachtoffer, dat dit onderscheid op een objectief criterium gegrond is, dat de maatregel adequaat is ten opzichte van het nagestreefde doel en dat er een redelijk verband bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

A.2.3. Wat de tweede prejudiciële vraag betreft, doet de werkgever gelden dat de vergoedingsregeling van slachtoffers van een arbeidsongeval meer weg heeft van een verzekeringsregeling dan van een aansprakelijkheidsregeling en dat, uit het oogpunt van het verzekeringsrecht, de uitsluiting van de opzettelijke handeling voor de hand ligt, aangezien deze niet verzekeraar is. Door het beginsel van de vaste vergoeding uit te sluiten wanneer de schade het gevolg is van een feit dat met bedrieglijk of kwaad opzet is gepleegd, en doordat in dat geval de werknemer of de werkgever aansprakelijk kan worden gesteld, heeft de wetgever de draagwijdte van de wet van 10 april 1971 willen beperken tot de verzekerbare gevallen. Door een uitbreiding van de rechtsvordering inzake aansprakelijkheid naar de gevolgen van feiten die strafrechtelijk zijn bestraft maar die zonder bedrieglijk of kwaad opzet zijn gepleegd, zou de rechtsvordering inzake aansprakelijkheid interfereren met de regeling van de vaste vergoeding.

In de zaak nr. 1920

A.3.1. De burgerlijke partijen voor het verwijzende rechtscollege zijn van mening dat de ongelijke behandeling noch redelijk noch verantwoord is binnen de huidige maatschappij over het algemeen en in de economische context in het bijzonder, aangezien de verhoudingen binnen de bedrijven reeds lang niet meer dezelfde zijn en grondig gewijzigd zijn sinds de totstandkoming van de arbeidsongevallenwet. De verwijzing naar de « sociale vrede » kan vandaag de dag die ongelijke behandeling niet meer verantwoorden.

A.3.2. De werkgever, gedaagde voor de verwijzende rechter, oordeelt dat het systeem van de arbeidsongevallenwet redelijk verantwoord is ten opzichte van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. De wetgever heeft de sociale vrede binnen de bedrijven willen handhaven en, voor zover mogelijk, een einde willen maken aan de procedures tussen werknemers en werkgevers. De maatregel is volgens hem doeltreffend en noodzakelijk om dat doel, dat overeenstemt met een doelstelling van algemeen belang, te bereiken.

A.3.3. De genoemde partij is bovendien van mening dat een slachtoffer van gemeenrechtelijke feiten en een slachtoffer van feiten die zich voordoen tijdens de uitvoering van een arbeidsovereenkomst op geen enkele manier met elkaar kunnen worden vergeleken.

Standpunt van de Ministerraad in alle zaken

Wat betreft de eerste vraag in de zaak nr. 1837 en de vragen in de zaken nrs. 1863, 1920 en 1958

A.4.1. De Ministerraad licht toe dat de regeling van de vaste vergoeding van werknemers met een arbeidsongeval, die is ingevoerd bij een wet van 24 december 1903, een toepassing is van de theorie van het risico. Het doel van de wetgever bestond erin arbeiders die het slachtoffer worden van een arbeidsongeval in staat te stellen vergoedingen te verkrijgen zonder de fout van de werkgever of van zijn aangestelden te moeten bewijzen. Terzelfder tijd onthief de wetgever de werkgever, zijn aangestelden en het slachtoffer zelf van hun gewone burgerlijke aansprakelijkheid. Tegenover iedereen, ook al is dat tegenover derden die van het voordeel van de wet zijn uitgesloten, moet men zich kunnen beroepen op de vaste vergoeding, zo niet zou ze slechts een loos begrip zijn. Voor de Ministerraad is die overeenkomst tussen werkgevers en werknemers de objectieve en redelijke verantwoording van het verschil tussen de rechtsmiddelen die het slachtoffer van een arbeidsongeval kan aanwenden met het oog op de vergoeding van zijn lichamelijke schade en de rechtsmiddelen die het slachtoffer van een ander ongeval kan aanwenden met het oog op de vergoeding van zijn lichamelijke schade.

A.4.2. Verder voert hij nog aan dat, in het licht van de evolutie in de wetgeving, het is aangetoond dat de wetgever het slachtoffer van een arbeidsongeval of zijn rechthebbenden alleen een recht op volledige vergoeding van zijn schade op grond van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek heeft toegekend wanneer is gebleken dat dit recht op vergoeding «buiten de vaste vergoeding» niet van die aard was dat de sociale vrede die voor de bedrijfsactiviteit noodzakelijk is zou worden verstoord, en dat de financiële last van die aansprakelijkheid «buiten de vaste vergoeding» van de werkgever of collega in feite werd gedragen door de verzekeraar inzake burgerlijke aansprakelijkheid van de betrokken voertuigen. Die overwegingen zijn niet van toepassing op het arbeidsongeval waarvoor alle overwegingen die in 1903 de vaste vergoeding en de uitsluiting van het beroep op de gemeenrechtelijke regels inzake burgerlijke aansprakelijkheid hebben verantwoord, blijven gelden.

A.4.3. In zijn memorie van antwoord beklemtoont de Ministerraad het feit dat de regeling van de vaste vergoeding bepaald in de artikelen 12 en volgende van de wet aan een legitiem doel beantwoordt, namelijk geschillen vermijden met soms onoverkomelijke moeilijkheden inzake bewijsvoering die de sociale vrede en de arbeidsverhoudingen binnen de bedrijven kunnen verstoren. Ten opzichte van dat doel is de uitsluiting van bepaalde categorieën van rechthebbenden van het voordeel van de vaste vergoeding niet onevenredig. Het feit dat morele schade niet wordt vergoed, is eveneens niet onevenredig ten opzichte van de doelstellingen van veiligheid, sociale rechtvaardigheid en sociale vrede die met de arbeidsongevallenwet worden nagestreefd.

Wat betreft de tweede vraag in de zaak nr. 1837

A.4.4. De Ministerraad voert aan dat binnen het strafrecht het morele bestanddeel, namelijk de schuld, deel uitmaakt van elke vorm van misdrijf. Het morele bestanddeel is ofwel een onopzettelijke strafrechtelijke fout, dit wil zeggen een nalatigheid, in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, ofwel bedrieglijk opzet, dat gaat van het verlangen om de verboden daad te verwezenlijken tot de eenvoudige aanvaarding van de eventuele verwezenlijking ervan. De onopzettelijke strafrechtelijke fout is het morele bestanddeel van diverse misdrijven, waaronder dat van onopzettelijke slagen en verwondingen dat wordt bestraft bij de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek.

A.4.5. Hij voert bovendien aan dat als arbeidsongeval wordt beschouwd elk ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomt en dat een letsel veroorzaakt. De rechtsvordering die, mits wijziging van artikel 46 van de arbeidsongevallenwet, op grond van gemeenrechtelijke regels inzake burgerlijke aansprakelijkheid zou kunnen worden ingesteld door het slachtoffer van een arbeidsongeval of door zijn rechthebbenden tegen één van zijn collega's of zijn werkgever, moet steeds uitgaan van minstens een nalatigheid van die personen in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, met onopzettelijke slagen en verwondingen tot gevolg; de werkgever of werknemer moet met andere woorden steeds het misdrijf bedoeld in de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek hebben gepleegd. De Ministerraad besluit hieruit dat de situatie die het Hof van Beroep in zijn tweede prejudiciële vraag beschrijft en die welke is beschreven in de eerste vraag, identiek zijn, en dat de tweede vraag op dezelfde manier moet worden beantwoord.

A.4.6. In zijn memorie van antwoord voegt de Ministerraad eraan toe dat, in tegenstelling tot wat de burgerlijke partijen aanvoeren, het feit dat een bepaalde gedragsvorm een misdrijf inhoudt, niet betekent dat de bewijsvoering van dat gedrag gemakkelijker zou kunnen verlopen. Hij beweert overigens dat het argument volgens hetwelk de burgerlijke onschendbaarheid van de werkgever in strijd zou zijn met de eis van preventie van arbeidsongevallen, niet in overweging kan worden genomen en citeert in dat opzicht het 7° van artikel 46, § 1, dat is ingevoerd bij de wet van 24 december 1999. Hij doet ten slotte gelden dat het argument van de burgerlijke partijen volgens hetwelk de verantwoording van de maatregel niet meer kan worden aangenomen sinds een systeem van verplichte verzekering is ingevoerd, verkeerd is aangezien, indien de verzekering de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid zou moeten dekken, de verzekeringspremies door de opheffing van de burgerlijke onschendbaarheid van de werkgever aanzienlijk zouden stijgen, vermits de verzekeringspremie wordt berekend naar gelang van het risico.

- B -

De in het geding zijnde bepaling

B.1. De prejudiciële vragen hebben betrekking op artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, zoals geformuleerd vóór de wijzigingen ervan bij de wetten van 25 januari 1999 en 24 december 1999, dat bepaalde :

« Ongeacht de uit deze wet voortvloeiende rechten blijft de rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid mogelijk voor de getroffene of zijn rechthebbenden :

1° tegen de werkgever die het arbeidsongeval opzettelijk heeft veroorzaakt of die opzettelijk een ongeval heeft veroorzaakt dat een arbeidsongeval tot gevolg heeft;

2° tegen de werkgever wanneer het arbeidsongeval schade aan goederen van de werknemer heeft veroorzaakt;

3° tegen de lasthebber of aangestelde van de werkgever die het arbeidsongeval opzettelijk heeft veroorzaakt;

4° tegen de personen, andere dan de werkgever, zijn lasthebbers of aangestelden, die voor het ongeval aansprakelijk zijn;

5° tegen de werkgever zijn lasthebbers of aangestelden, wanneer het ongeval zich voordoet op de weg naar en van het werk ».

Wat betreft het verschil in behandeling tussen het vergoedingssysteem voor arbeidsongevallen en het stelsel van gemeenrechtelijke schadevergoeding

B.2.1. De wet van 24 december 1903 betreffende de vergoeding van schade voortvloeiende uit ongevallen voorzag in een forfaitaire vergoeding voor schade ten gevolge van een arbeidsongeval, waarbij de forfaitaire aard van de vergoeding meer bepaald was ingegeven door een van het gemeen recht afwijkende aansprakelijkheidsregeling die niet meer uitgaat van het begrip « fout », maar van het begrip « professioneel risico », en van het verdelen van dat risico over de werkgever en het slachtoffer van het arbeidsongeval.

Eenzijds, werd de werkgever, zelfs zonder dat hem enige schuld trof, steeds aansprakelijk gesteld voor de schade ten gevolge van het arbeidsongeval opgelopen door het slachtoffer. Niet alleen werd het slachtoffer op die manier vrijgesteld van het vaak zeer moeilijk te leveren bewijs van de schuld van de werkgever of zijn aangestelde en van het oorzakelijk verband tussen die schuld en de geleden schade. Bovendien zou zijn eventuele eigen (onopzettelijke) fout de vergoeding niet in de weg staan, noch tot zijn aansprakelijkheid leiden indien door die fout een derde een arbeidsongeval zou overkomen. Anderzijds, ontving het slachtoffer van het arbeidsongeval een forfaitaire schadevergoeding, waardoor het slechts gedeeltelijk werd vergoed voor de geleden schade.

Door verschillende wetwijzigingen werd het vergoedingsniveau van oorspronkelijk 50 pct. van het « basisloon » uitgebreid naar 66 pct. en 100 pct. Ook de oorspronkelijk voorgeschreven immuniteit van de werkgever werd aangepast na de uitbreiding van de arbeidsongevallenregeling tot de ongevallen op de weg naar en van het werk.

Bij de totstandkoming van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 werd het systeem gewijzigd door het invoeren van de verplichte verzekering, krachtens welke de werknemer zich niet meer richt tot de werkgever maar tot de « wetsverzekeraar ». De schade opgelopen door de werknemer en niet langer de aansprakelijkheid van de werkgever werd vanaf dan verzekerd, waardoor het systeem gelijkenis vertoont met een mechanisme van sociale verzekering.

B.2.2. Artikel 7 van de arbeidsongevallenwet definieert het arbeidsongeval als « elk ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomt en dat een letsel veroorzaakt ». Het doel van het systeem van de vaste vergoeding bestaat erin het inkomen van de werknemer te beschermen tegen een mogelijk professioneel risico, zelfs indien het ongeval gebeurt door de schuld van die werknemer of van een collega, alsook de sociale vrede en de arbeidsverhoudingen binnen de bedrijven te handhaven door een toename van het aantal processen inzake aansprakelijkheid uit te sluiten.

De bescherming in geval van een fout van de werknemer houdt in dat deze van zijn eigen aansprakelijkheid wordt ontheven in geval van een arbeidsongeval dat door die fout is veroorzaakt. De vaste vergoeding dekt bovendien diegenen van wie de wetgever veronderstelt dat zij normaal gesproken afhangen van het inkomen van het slachtoffer van een dodelijk ongeval. De vaste vergoeding zal in bepaalde gevallen groter zijn dan wat het slachtoffer had kunnen verkrijgen door een gemeenrechtelijke vordering in te stellen tegen de dader van de fout die het ongeval heeft veroorzaakt en, in andere gevallen, minder groot. De financiering van het systeem van de vaste vergoeding wordt gewaarborgd door de werkgevers, die sinds 1971 verplicht zijn een verzekering inzake arbeidsongevallen te sluiten en de kosten van de premies te dragen. De bekommernis om de financiële last die hiervan het gevolg is niet te verzwaren door een eventuele gemeenrechtelijke vergoedingsverplichting, heeft de wetgever ertoe gebracht de gevallen te beperken waarin de werkgever burgerlijk aansprakelijk kan worden gesteld.

B.2.3. Aangezien het afwijkende systeem in principe verantwoord is, kan worden aanvaard dat bij een nadere vergelijking met het gemeenrechtelijke systeem verschillen in behandeling aan het licht komen, nu eens in de ene zin, dan weer in de andere, onder

voorbehoud dat elk van de in het geding zijnde regels dient overeen te stemmen met de logica van het systeem waarvan die regel deel uitmaakt.

Wat betreft het verschil in behandeling tussen slachtoffers van een arbeidsongeval of hun rechthebbenden, enerzijds, en slachtoffers van een ander ongeval of hun rechthebbenden, anderzijds (tweede vraag in de zaak nr. 1837 en de vragen in de zaken nrs. 1863, 1920 en 1958)

B.3. In de prejudiciële vragen wordt het Hof verzocht de situatie van slachtoffers van een arbeidsongeval of van hun rechthebbenden en die van slachtoffers van een ander ongeval of van hun rechthebbenden met elkaar te vergelijken in zoverre artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 de eerstgenoemden verhindert een gemeenrechtelijke rechtsvordering in te stellen tot vergoeding van de schade die ze hebben opgelopen, tegen de persoon die aansprakelijk is voor het ongeval, wanneer het gaat om de werkgever of zijn aangestelde, behoudens de uitzonderingen waarin die bepaling voorziet.

B.4. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.5. Het criterium van onderscheid tussen slachtoffers van een arbeidsongeval en hun rechthebbenden, enerzijds, en slachtoffers van een ander ongeval en hun rechthebbenden, anderzijds, is objectief en pertinent ten opzichte van het systeem van vergoeding zoals ingesteld door de wetgeving inzake arbeidsongevallen.

B.6. Rekening houdend met het feit dat, om de redenen uiteengezet in B.2.1 tot B.2.3, de regels inzake vergoeding van arbeidsongevallen een geheel vormen, is de maatregel, die erin

bestaat slachtoffers en hun rechthebbenden die aanspraak kunnen maken op vaste vergoedingen, zoals beoogd in de artikelen 12 tot 17 van die wet, de mogelijkheid te ontnemen een gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsvordering in te stellen tegen de persoon die aansprakelijk is voor het arbeidsongeval, niet onevenredig.

B.7. Het antwoord is noodzakelijkerwijze gelijklopend wat de vergoeding betreft voor de morele schade van de rechthebbenden van het overleden slachtoffer. De vaste vergoedingen waarin de wet van 10 april 1971 voorziet, dekken, geheel of ten dele, zowel de materiële als morele schade.

B.8. De rechtscolleges die het Hof een vraag stellen in de zaken nrs. 1837 en 1958 verzoeken het Hof bovendien de specifieke situatie te onderzoeken van de rechthebbenden van het slachtoffer van een dodelijk arbeidsongeval dat is veroorzaakt door de strafrechtelijk bestrafte fout van de werkgever of van een van zijn aangestelden. De eisende partijen voor die rechtscolleges doen gelden dat, in het geval waarin de werkgever of zijn aangestelde door de strafrechter zijn veroordeeld wegens het misdrijf dat wordt gevormd door de fout die het ongeval heeft veroorzaakt, het bewijs van die fout is geleverd door de veroordeling, en dat de arbeidsverhoudingen binnen het bedrijf niet bijkomend worden verstoord door de rechtsvordering die zij instellen tot vergoeding van hun schade. Zij voeren aan dat, ingeval een strafrechtelijke fout door een veroordeling is bestraft, het systeem van de vaste vergoeding niet verantwoord is.

B.9. Bij het regelen van de gevolgen van arbeidsongevallen had de wetgever niet als enige bekommernis de arbeidsverhoudingen niet te verstoren. Bovendien is de schuld in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek het morele bestanddeel van diverse misdrijven, waaronder de misdrijven van onopzettelijke doding en verwondingen bestraft bij de artikelen 418 tot 420 van het Strafwetboek. Elke vorm van schuld in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek die een arbeidsongeval heeft veroorzaakt, is dus eveneens, per definitie, een strafrechtelijke fout in de zin van meer bepaald de artikelen 418 tot 420 van het Strafwetboek. Hieruit volgt dat er geen onderscheid meer is tussen het geval waarin een arbeidsongeval veroorzaakt is door een fout waarvoor de werkgever of zijn aangestelde door de strafrechter kan worden veroordeeld, en alle gevallen van arbeidsongevallen die veroorzaakt zijn door een fout van de werkgever of zijn aangestelde. Het antwoord op de vraag die met betrekking tot dit geval is gesteld, is dan ook gelijklopend.

Wat betreft de gelijke behandeling van de rechthebbenden van het slachtoffer van een dodelijk arbeidsongeval, ongeacht of zij de vaste vergoedingen genieten of niet (eerste vraag in de zaak nr. 1837)

B.10. Het verwijzende rechtscollege interpreteert het begrip « rechthebbenden » bedoeld in artikel 46, §1, van de wet van 10 april 1971 in die zin dat het niet alleen gaat om de rechthebbenden van de vaste vergoedingen die deze wet beoogt in geval van overlijden van het slachtoffer, maar ook om al diegenen die ten gevolge van het arbeidsongeval van het slachtoffer aanspraak zouden kunnen maken op een vergoeding, op grond van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek.

B.11. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie verzetten zich ertegen dat categorieën van personen, die zich ten aanzien van de aangevochten maatregel in wezenlijk verschillende situaties bevinden, op identieke wijze worden behandeld, zonder dat daarvoor een redelijke verantwoording bestaat.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.12. In tegenstelling tot de rechthebbenden van het overleden slachtoffer bedoeld in de artikelen 12 tot 17 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, die onder zekere voorwaarden aanspraak kunnen maken op de vaste vergoedingen waarin de wet voorziet, kunnen de personen die niet door die artikelen worden beoogd, in die interpretatie op geen enkele vergoeding aanspraak maken, of de schade die zij ten gevolge van het overlijden hebben geleden, materieel is dan wel moreel.

Rekening houdend met de logica van het systeem (B.2.3) en met het feit dat die personen de arbeidsverhoudingen tussen werkgever en werknemer niet beïnvloeden is het onevenredig dat zij geen enkel recht op schadevergoeding hebben: het voordeel van het gemeenrechtelijk

systeem van schadevergoeding kan hun niet worden ontnomen om reden van een bijzonder systeem dat elke vergoeding wat hen betreft uitsluit.

In die zin geïnterpreteerd dat het alle rechthebbenden van het slachtoffer beoogt, zonder onderscheid naargelang zij al dan niet aanspraak kunnen maken op een vaste vergoeding, schendt artikel 46, § 1, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.13. Het Hof merkt op dat de term «rechthebbenden», zoals die voorkomt in artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, in die zin kan worden geïnterpreteerd dat hij alleen betrekking heeft op de personen bedoeld in de artikelen 12 tot 17 van dezelfde wet, die de vaste vergoedingen kunnen genieten waarin die wet voorziet, en niet op de personen die door het overlijden van het slachtoffer benadeeld zijn maar die niet door die bepalingen worden beoogd.

In die interpretatie schendt de in het geding zijnde bepaling de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- Artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet in zoverre het het slachtoffer van een arbeidsongeval verhindert om op grond van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek een rechtsvordering tot vergoeding in te stellen tegen de werkgever of zijn aangestelde door wiens schuld het ongeval is veroorzaakt.

- Geïnterpreteerd in de zin dat het de rechthebbenden van het slachtoffer van een dodelijk arbeidsongeval, anderen dan die welke zijn bedoeld in de artikelen 12 tot 17 van de wet van 10 april 1971, uitsluit van het recht om op grond van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek een rechtsvordering in te stellen tot vergoeding van de geleden schade, schendt artikel 46, § 1, van die wet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

- Geïnterpreteerd in de zin dat het de rechthebbenden van het slachtoffer van een dodelijk arbeidsongeval die niet zijn bedoeld in de artikelen 12 tot 17 van de wet van 10 april 1971, niet uitsluit van het recht om op grond van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek een rechtsvordering in te stellen tot vergoeding van de geleden schade, schendt artikel 46, § 1, van die wet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 1 maart 2001.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior